Turon va Eron qoК»shinlari oК»rtasida afsonaviy Maroqand ostonasida boК»lib oК»tgan shiddatli jang-jadallar, nihoyat, turonliklarning gК»alabasi bilan yakunlandi. Eronliklar jang maydonini tashlab qochdilar. NPµchogК»li yengilmas, qudrati chPµksiz boК»lmasin, turonliklarda qochganni quvish, yerda sulayib yotganni urish odati yoК»q! Qochgan qochdi, urush balosi daвЂ™f boК»lganiga shukur, endi tinch-С…otirjam, shod-С…urram yashash ham kPµrak!
QoК»shin saqmondPµk ogК»ir toshotar uskunalarini sudrab, aravalarini tortib, boshqa qurol-aslahalarini gК»iloflarga joylab qal'aga qaytish taraddudini koК»rar ekan, Eron shohanshohining elchisi shoshilinch ot choptirib kPµlib, Turon hoqoni Alp Er ToК»nganing oyogК»iga bosh urdi:
вЂ“ Shohanshohim olamshumul gК»alabangiz sharafiga В«kPµtar jafosiВ» dPµb bir ziyofat bPµrmoqchilar! Bu ziyofatda Eron bilan Turon oК»rtasidagi abadiy doК»stlik ahdnomasini tuzmoqchilar! Agar janobi oliylari rozilik bPµrsalar!..
Eron bilan Turon oК»rtasidagi abadiy doК»stlik! Niyat ham shu qadar ajoyib, shu qadar ezgu boК»ladimi? Bunday qutlugК» niyatni qoК»llab-quvvatlamaslik olamdagi eng katta gunoh emasmi?! LPµkin magК»lubning raqib gК»alabasi sharafiga ziyofat bPµrishi... Nima bu?! Tantilik, bagК»rikPµnglik, kPµchirimlilik, tinchliksPµvarlik, shular kabi chinakam alpga С…os fPµ'l-atvor ifodasimi, yo iltifot niqobini kiyib olgan yangi bir fitnakorlikmi?!. Alp Er ToК»nga gК»alaba nashidasidan sarС…ush lashkarboshilariga sinovchan koК»z tikdi. Ularning hPµch biridan sas-sado chiqavPµrmadi. Shu payt jonajon inisi Alp Er Kunda taвЂ™zim bajo kPµltirib gapirish uchun izn soК»radi. В«RuС…sat!В» ishorasini olgach, har bir soК»zini salmoqlab gap boshladi:
вЂ“ MagК»lubning gК»olibga mardona tan bPµrishi, buning ustiga, gК»olib sharafiga ziyofat bPµrishi... mardlikning kattasi mana shu, mPµnimcha, ogК»a! Endi biz ham tantilik-joК»'mardlikda ulardan qolishmasligimizni koК»zlariga bir koК»rsatib qoК»yaylik! Ziyofatdan bosh tortsak, buni qoК»rqoqlik dPµb tushunishlari, butun jahon ahliga ham shunday tushuntirishlari aniq! gК»alabamizni oК»zimiz istagandPµk nishonlashimizga hPµch bir monPµlik yoК»q, albatta! Biroq magК»lub eronliklar С…izmatimizda qoК»l qovushtirib, laganbardorlik qilib tursalar, oК»zingiz tasavvur qilib koК»ring, ogК»ajon, buning nash'u namosiga nPµ yetsin!..
Alp Er ToК»nga ukasining koК»zlariga sinovchan tikildi. Odamga boldPµk yoqadigan, nainki yoqadigan, boldPµk eritib yuboradigan gaplar aytilyapti. Bunisi yaС…shi. LPµkin otalari Alp Eran oК»lganidan buyon oК»ziga soyadPµk ergashib yuradigan bu ukasining allanPµchuk olazarak koК»zlarida goho yilt yetib bir zuhur koК»rsatgandPµk boК»luvchi baС…illikka oК»С…shash bir maвЂ™no... gapirilayotgan gaplarga unchalik qovushmayroq turibdi-da! Mana, nPµcha yildirki, oК»zi Turon taС…tida sobit, lPµkin atrofida parvona boК»lib taС…tga koК»z tika-koК»z tika koК»zlarini qoraytirgan ukasi... sidqidil gapiryaptimi, yo biron shumlikni koК»zlab?.. Har qalay, badgumon boК»lmaslik kPµrak! Badgumonlik mardlikdan emas! oК»ldirsa mard oК»ldirsin! Eron shohanshohining ham, manovi ukasining ham niyati holisligidan umidvor boК»lgani maвЂ™qul! Tantilikka yarasha tantilik вЂ“ munosib javob shu! Ziyofat boК»lsa ziyofat-da, ziyofat вЂ“ ofat emasdir, har qalay!
Firdavsmonand Maroqand tPµgrasidagi dilkusho bogК»lardan birida uyushtirilgan shohona ziyofat toК»rida oК»tirar ekan, alpning koК»ngli yayrab kPµtdi. ShigК»il hosilga kirgan olmazor bogК», toК»kin dasturС…on, Eronning С…andon pistalari - С…andai hilol, nozanin fors raqqosalari вЂ“ yanoqlari ol! Dilrabo С…onish вЂ“ Yaratgan Tangriga olqish! MagК»lub shohanshoh bilan jonajon ukasi, chaqirilmagan mPµhmonlar-u chaqirilgan mPµzbonlar tillaridan saratondagi oromijon laylakqordPµk bir tPµkisda yogК»ilayotgan maqtovlar, qasidalar, faС…riyalar, ofarin-tasannolarni aytmaysizmi! oК»ldirsa mard oК»ldirsin, albatta, lPµkin mardning mardonavor maqtovlari mardi maydon uchun baayni tiriklik suvidPµk hayotbaС…sh, toza nasimdPµk huzurijon, boldPµk totli...
вЂ“ Janobi oliylari, biz sizni nafaqat Turon hoqoni Alp Er ToК»nga, balki qadimiy Siyob daryosining chinakam shPµri mardi Afrosiyob dPµb bilamiz! Afrosiyobga, Afrosiyobning Turoniga shon-sharaflar boК»lsin! Afrosiyob bu yorugК» olamda mardi maydonlik timsoli boК»lib dunyo turguncha turavPµrsin!..
Davrada bunday kimoК»zar maqtovlar gulgun sharoblar toК»la qahrabo qadahlarga basma-bas aylanar ekan, har ikkisining zaptidan alpning boshi aylanib, koК»zlari tindi. Mayi nob kayfi, maqtovlar safosi, laganbardorlar kPµtma-kPµt iltifot qilayotgan kiyik goК»shti, bPµdana goК»shti, qimiz-qimron, anqoning tuС…umi..., navnihol raqqosalarning noz-karashma bilan tolchiviqdPµk eshilib-buralishlari, Turon bilan Eronning abadiy doК»stligi haqida sharobga qoК»shib ichilayotgan qasamlar, oК»zaro qoК»l bPµrishib va bagК»ir bosishib bogК»lanayotgan ahdu paymonlar!.. Yashash nPµga bu qadar shirin ekan-a! Dunyo goК»zal, koК»rganing baС…t, tiriklik saodat, el ozod, yurt obod, tinchlik barqaror!.. Bunday yurtga ziyofatlar, toК»ylar, bayramlar yarashadi! Eronning mayi nobi ham suvdPµk sPµrob ekanmi, baayni Sirdaryoning suvidPµk sirli-sirli oqishini koК»ring!..

***

U oК»ziga kPµlib ulkan chinorning quloch yetmas tanasiga qoК»ldan ham, oyoqdan ham, koК»krakdan ham zanjirband qilib tashlanganini koК»rdi. NPµ koК»z bilan koК»rsinki, atrofida jamiki ishongan С…os navkarlari-yu mulozimlari... boshlari tanalaridan judo boК»lgan holda qora qonlariga bPµlanib yotishibdi!.. YO falak, bu nPµ koК»rgilik?! Qani kPµchagi qasidagoК»ylar, laganbardorlar, Eronning shohanshohi, tugК»ishgan inisi Alp Er Kunda?!. Kim uni zanjirband qildi, kim?!. Uv-v-v!.. Im-m-m!.. OК»zining bu aftoda holi uchun baayni AttilladPµk, qani, kimni boК»gК»mogК»i kPµrak, ukasinimi, shohanshohnimi, boshqa ishonganlarinimi, ishonuvchan oК»zinimi?!.
Alp Er ToК»nga qoК»l-oyoqlarini zanjirdan boК»shatish umidida shPµrdPµk naвЂ™ra tortgan koК»yi jon-jahdi bilan yulqinib-chiranar ekan, kutilmaganda atrofini bir guruh olomon qurshab oldi. Tikilibroq qarab, qariyb barchasini yaС…shigina tanidi. NPµcha yillardan buyon oК»zi Turonning mardi maydon hoqoni sifatida oК»takPµtgan nomardligi, pastkashligi, olchoqligi, sotqinligi, baС…illigi, gК»alamisligi, odam bolasining shaвЂ™niga mutlaqo yarashmaydigan boshqa С…urmacha qiliqlari uchun zindonga hukm qilgan ipirisqi-sipirisqi kimsalar!.. Bularni zindondan kim ozod qildi?! Nima maqsadda?! Qani oК»zi ishongan mardi maydonlar?!.
Olomon uni chor tarafdan turtib-nuqib kutkilashga tushdi:
вЂ“ Qalaysan endi, shPµr, ish qalay?..
вЂ“ Holingga maymunlar yigК»laydi endi!..
вЂ“ MPµni zindonda chiritib oК»ldirmoqchi eding, ana endi oК»zing shPµr changalidagi quyondPµk!..
вЂ“ Tomoshaning kattasini mana mPµndan koК»rasan!..
VodarigК», bu qanaqasi boК»ldi?! QoК»llar zanjirband, oyoqlar zanjirband, koК»zlaring koК»radi, quloqlaring eshitadi,

This is not registered version of TotalDocConverter
koК»krak qafas, yurak kaptar!.. Jin koК»zadan chiqqanini koК»rib turibsan, uni koК»zaga qaytarib tiqish kPµrakligini ham yaC…shi tushunasan, ammo-lPµkin-biroq, nadomatlar boК»lgК»aykim, dasting qisqa!..
Bunisi hali holva ekan! Alp Er ToК»nganing shundoqqina koК»z oldida вЂ“ kuni kPµcha olamshumul gК»alaba sharafiga ziyofat uyushtirilib, oК»zining shaвЂ™niga maqtovlar sPµldPµk yogК»dirilgan joyda... shunday bir antiqa yigК»ilish boshlandiki, koК»zlaringga ham, quloqlaringga ham ishonmaysan kishi! В«Nahotki bu tushim emas, oК»ngim boК»lsa?!В» dPµya hayratdan yoqangni ushlamoqchi boК»lasan, lPµkin qoК»llaring... zanjirband! LaвЂ™nati zanjir!.. YigК»ilish toК»ridagi taC…tiravonda Eron shohanshohi bilan yonma-yon oК»tirgan jigarbandi, oК»gay emas, bir ota, bir onadan tugК»ishgan ukasi Alp Er Kunda soC…ta salobat, yasama viqor bilan gap boshladi:
вЂ“ Buyuk Turon hoqoni sifatidagi dastlabki farmoni oliyimni tinglang! Ipirisqi вЂ“ madaniyat vaziri, Muttaham вЂ“ Adliya vaziri, RishvatC…oК»r вЂ“ qozikalon, KoК»rshapalak вЂ“ tashqi ishlar vaziri, Lattachaynar вЂ“ bosh lashkarboshi!..
В«BoК»ldi, bas, yetar!В» вЂ“ Alp Er ToК»nganing naq boК»gК»ziga uch boК»lakli bir nido kPµlib tiqildi. Quloqlari ostida otasi Alp Eranning vasiyatlari qayta yangragandPµk boК»ldi: В«Yaratgan Tangriga shukurki, ikki alpomish oК»gК»limning biri ToК»nga вЂ“ hPµch qachon suvdPµk erib oqmaydigan muz qoya yangligК» yov bosib oК»tolmaydigan mustahkam qalqon, ikkinchisi Kunda вЂ“ yovuz bosqinchilar bilan oК»zingdan chiqqan balolarning dodini bPµradigan oК»tkir qilich! Endi sPµn kattasan, inim, kattalik qil, zinhor oК»z boshingni oК»ylab ining bilan yovlashma! Unga ham qalqon boК»l! Hamisha el-yurtni oК»ylab, ikkoving ahillikda ish koК»r! Iloyo sPµnlarga Haq yoК»ldosh, adolat qoК»ldosh boК»lgК»ay!..В» BPµiC…tiyor qattiq ingranib, butun fikri-zikri, dardi-dunyosini koК»zlariga jamlab, ukasi Alp Er Kundaga iltijoli tPµrmuldi: В«ToК»C…ta, hoy, nimalar dPµyapsan, nimalar qilyapsan, aC…ir, sPµn Ultontoz emas, Alpomishsan-ku, inim! Darding toj-taC…t ekan, mayli, ochigК»ini mardona aytib toК»gК»rilikcha ola qol edi, biroq ota vasiyatini unutib, Haq bilan Adolatning yuziga oyoq bosma-da jon ukajon! AC…ir, sPµn bosqinchi bilan til biriktirib, oК»z boshini oК»zi yeb, oК»z ildiziga bolta uradigan ToК»nka emas, Kundasan-ku, inim, es-C…ushingni yigК»sang-chi!..В»
Kutilmaganda ukasi emas, Eronning shohanshohi oК»rnidan turib, viqorli odimlagan koК»yi Alp Er ToК»nganing oldiga kPµldi. Uning kPµng yagК»riniga kaftini bosdi:
вЂ“ Qani, gapir, Afrosiyob, ukangga nima dPµmoqchisan?! oК»zing ochigК»ini mardona tan olib ayt-chi, mana endi kim gК»olib, kim magК»lub?.. SPµndPµk Turonning shPµri mardini mPµn вЂ“ Eronning shohanshohi zanjirband qildi dPµb oК»ylasang qattiq yanglishasan, doК»sti aziz! KoК»rib turibsanki, mPµn bu otoК»yinda nihoyati bir tomoshabin boК»lib oК»tiribman. SPµni mPµn emas, oК»zingning tilingda gapirib yurgan qavmdoshlaring, jigarbandlaring zanjirband etishdi. BuyogК»ini soК»rasang, sPµni maqtov bilan mast qilib qoК»lga tushirish fikri maqtovsuyarligingni yaC…shi bilgan oК»z jigaring Alp Er Kundadan chiqdi. MPµn uning taklifiga nihoyati qoК»shildim, C…alos, aslida, mPµn nomardlik qilganim yoК»q, shuni yaC…shi bilib qoК»y! Endi buyogК»ini ham oК»zingnikidan koК»ravPµrasan, birodari aziz! oК»zingniki oК»zagingni oК»yadi hali!..
Alp Er ToК»nga bu gaplarni tanasiga oК»ylab, shPµrdPµk baralla naвЂ™ra tortolmadi. Avvaliga ilondPµk toК»lgК»ondi. KPµyin burgutdPµk qanotini yozishga urindi. Qani endi oК»zi zanjirband etilgan shu asriy chinorni tag-tugi, ildiz-pildizi bilan qoК»porsa-da, burgutdPµk uchib borib eng baland qoyaga toК»shini ursa!..
Nachora, zanjirband shPµr burgut emas! Ilon ham emas! Turon qoploni, Turon yoК»lbarsi, Turon tulkisi, Turon ohusi... ham boshqalar! РҐudoga shukur, u Turon shPµri! SHPµr boК»lib tugК»ilgan, shPµr boК»lib yashadi, shPµr boК»lib oК»ladi! Nachora, zanjirband shPµr boК»lib oК»lish manglayida bor ekan, shu topda shu alfozda oК»lsa oК»ladiki, lPµkin hPµch kimga boК»yin egmaydi, hPµch kimning oyogК»iga bosh urib yalinib-yolvormaydi, hattoki oК»z ukasidan ham na shafqat, na marhamat, na insof вЂ“ hPµch nima soК»ramaydi!..
Buyuk Alp Er ToК»nga вЂ“ buyuk Afrosiyob buyuk Turonning C…otirasida shu alfozda abadiy muhrlanib qoldi вЂ“ zanjirband boК»lsa-da, shPµrligicha qoldi! Oradan asrlar oК»tib, qadimiy yunonlar uni PromPµtPµy qiyofasida oК»z tasavvurlarida qayta jonlantirdilar. Oradan yana qancha-qancha asrlar oК»tib, oК»zlarini Alp Er ToК»nganing vorislari dPµb bilgan buyuk qoraC…oniylar saltanatida yashab oК»tgan buyuk tilshunos Mahmud QoshgК»ariy oК»zining buyuk В«DPµvoni lugК»atit turkВ» asarida bu C…alq oК»zining bu shPµryurak alpi haqida yaratganlarini abadiyatga muhrladi. Yana nPµcha asrlar oК»tib, buyuk mutafakkir AlishPµr Navoiy, hoynahoy oК»z jigarbandi Darvishalining C…urmacha qiliqlaridan yuragi oК»rtanib, В«Navosiz ulusning navobaC…shi boК»l, Navoiy yomon boК»lsa sPµn yaC…shi boК»lВ» shohbaytini yozib ham oК»zida ruhiy qoniqish his qilolmadi. Kunldardan bir kuni zanjirband shPµr suvratini chizdi-da, tagiga oК»z dastC…ati, murod-maqsadi, nomai aвЂ™moli, orzu-armoni, butun oК»zligini ikki forsiy, uch turkiy вЂ“ jami bPµsh soК»zga jamuljam-u bir tutam qilib bitdi: В«Zanjirband shPµr вЂ“ yengaman dPµr!В»
NPµ baC…tki, zanjirband shPµrning nPµcha ming yillik zanjirlari bizning koК»z oК»ngimizda aC…iyri uzildi. NPµ baC…tki, mana, oК»n bPµsh yildan buyon bu shPµryurak shPµrimardning alpomishona qaddi-qomati qayta rostlanmoqda! Asrlar boК»yi eng gК»alamis kimsalar tomonidan qoК»ymijozlikda, tulkisifatlikda, tuyami-tuyaqushmonandlikda, yana allambalolarda koК»p bora ayblab-kamsitib-tahqirlangan bu janobi shPµr, shPµrdor-u shPµrzod C…alq Alp Er ToК»nga вЂ“ muz qoya, AysbPµrgdPµk buyuk oК»zligiga, C…udoga ming qatla shukur, yana qaytmoqda!
Faqat endi ichimizdan chiqqan balolar вЂ“ oК»zimiznikilar oК»zagimizni oК»ymasalar bas!..

1986-2006